

A hallgatók véleménye felkészítésükről

A kaposvári tanítóképzés rövid történeti áttekintése

Kaposvár szerepe a Somogy megyei tanítóképzésben a Ratio-val kezdődött. Mária Teréziának egy 1779-ben kiadott rendelete Kaposvár városát is nemzeti iskola állítására kötelezte. „Ezen iskolák fő célja – a Ratio Educationis szerint – abban rejlik, hogy az egész országban elhelyezett népiskolák élére állítandó tanítók bennük képeztessenek.”¹ Az 1779-ben megkezdett, majd 1784-ben megújított eredménytelen tárgyalások és hosszú huzavona után 1787-ben – felső nyomásra – indult meg a kaposvári iskola szervezése. A II. József halálát követő állami iskolapolitika, a vármegye nemtörődömsége és a város polgárainak szegénysége következtében azonban nem sikerült az iskolát a rendeletben előírt feltételeknek megfelelően, a tanítóképzést is szolgáló nemzeti iskolává fejleszteni. Ebben az időben tehát a somogyi iskolák többségében máshol képzett vagy képzetlen tanítók működtek.

1909-ben történik a következő kísérlet a Vallás- és Közoktatási Minisztérium részéről a képző Kaposvárra helyezéséről. Ez nem valósult meg, majd a Tanácsköztársaság idején a megyei művelődési osztály határozatot hozott az intézet Kaposvárra telepítésére. Ez az elgondolás találkozott a megyeszékhely művelődési központtá fejlesztésének nagyszabású tervével (szabadiskola, népegyetem, zeneiskola, állandó szintársulat stb.). A Tanácsköztársaság leverése után is napirenden maradt a kérdés, azonban semmilyen anyagi áldozatot nem vállaltak a megvalósulás érdekében.

A felszabadulás után rövid időre – mint már annyiszor – a csurgói hagyományok éledtek újra. 1946-ban a Belsősomogyi Református Egyházmegye kezdeményezésére mozgalom indult a „paraszt dolgozók tanítóképzőjének” felállítására Somogy megyében, és ismét Csurgóra esett a választás. Az iskolát azonban 1950 augusztusában felszámolták, leltári tárgyait a Kaposvárott megnyíló pedagógiai gimnáziumnak adták át. A Táncsics Mihály Gimnáziumhoz kapcsolódva kezdődött a középfokú tanítóképzés, amely az 1952/1953-as tanévtől elvált a

¹ Az 1777-iki Ratio Educationis Ford., bev., jegyz. ell. Friml Aladár. Budapest: Katolikus Középiskolai Tanáregyesület, 1913), 66.

gimnáziumtól. Az Elnöki Tanács 1950:43. sz. tv. rendelete szabályozta a magyar tanítóképzést a négyévfolyamos képzők felállításával a súlyos tanítóhiány megoldására. A többszöri sikertelen próbálkozás után tehát ekkor kapott tanítóképzőt Kaposvár.

A Felsőfokú Tanítóképző Intézet szervezési, előkészítő munkálatai az Elnöki Tanács 1958:26. sz. tv. Rendelete alapján az 1958/59-es tanévben kezdődtek meg. A város és a megye közvéleménye örömmel és várakozással tekintett az új felsőoktatási intézmény működése elé; a megyei hagyományok folytatását, az állandó somogyi intézet megnyitása ünnepi eseménye volt Somogy megye és Kaposvár művelődési életének.²

Az 1959/1960-as tanévtől a középfokú tanítóképző átalakult felsőfokú tanítóképző intézetté. A képzés ideje három év volt, speciálkollégiumi képzéssel kiegészülve. A képzés felsőfokúvá válásának fél évszázados évfordulóját 2009-ben ünnepli az ország, a szakma, az intézmények. Az 1975-ös év meghatározó fordulatot jelentett a kaposvári tanítóképzés történetében: a felsőfokú intézetet teljes jogú főiskolává szervezték át. A képzési idő még maradt 3 év, de megkezdődött a szakkollégiumi képzés kiépülése.

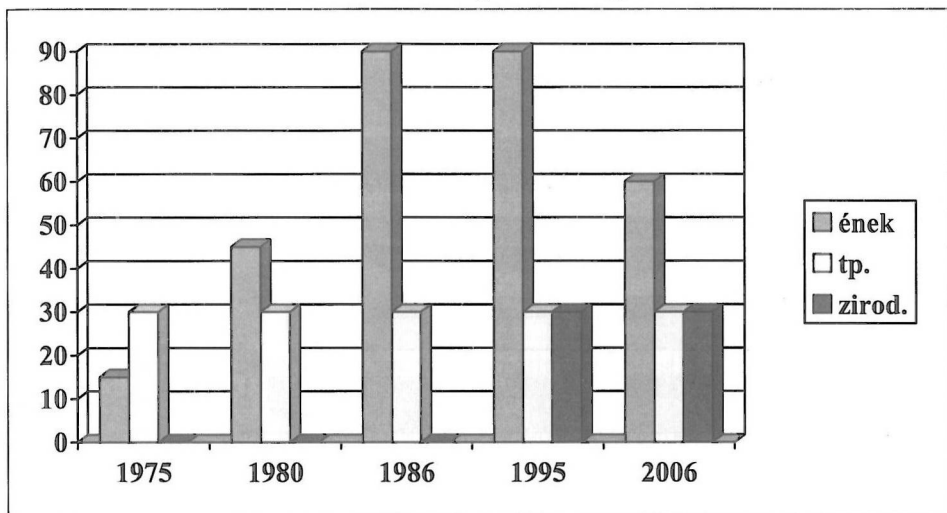
Az 1995/96-os tanévtől elkezdődött országosan a négyéves képzés. Jelenleg a kaposvári intézmény is a központi négyéves tanítóképzési modellt követi. Két felső évfolyam tanul még ezzel a képzési formával, a két alsóbb évfolyam már az ún. bolognai rendszerű alapképzésben végzi tanulmányait.

A főiskolai zenei képzés sajátosságai

Nézzük részletesebben a főiskolai képzéstől, azaz 1975-től a zenei tanulmányok alakulását az általános tanítóképzésben. Tulajdonképpen van egy konstans tantárgy, a tantárgypedagógia, amelynek időkerete nem változott. Alapvető tartalmát pedig meghatározza a Kodály-koncepció általános iskolai alkalmazása. Természetesen a közoktatással való kölcsönhatása teljes mértékben érvényesül a tárgyban. A felsőoktatás megtermékenyíti a közoktatást, a közoktatás kihívásaira a felsőoktatás válaszol. Gondoljunk csak a tantervi változásokra, a Nemzeti alaptanterv, a kerettanterv, a helyi tantervek, ill. a képzés tanterveire. Az énekzene óraszámában óriási a szélső értékek közti különbség, 90–15, azaz 75 óra, amely tartalmi vonatkozásban is eltérést mutat. A csupán közös társas énekléstől a nagyon komoly egyéni megnyilvánulásokig, az egyszerű zenei anyagtól a nehéz, többszólamú művekig, a csak énekes anyagtól a hangszeres anyagokig. Az utóbbi tíz évben pedig már nem az énekórába beépítve, hanem nagyobb hangsúlyt kapva külön időkeretben jelenik meg a zeneirodalommal való foglalkozás,

² Kelemen Elemér, *A tanító a történelem sodrában. Tanulmányok a magyar tanítóság 19-20. századi történetéből* (Iskolakultúra, 2007), 82-93.

Az általános képzés tantárgyai

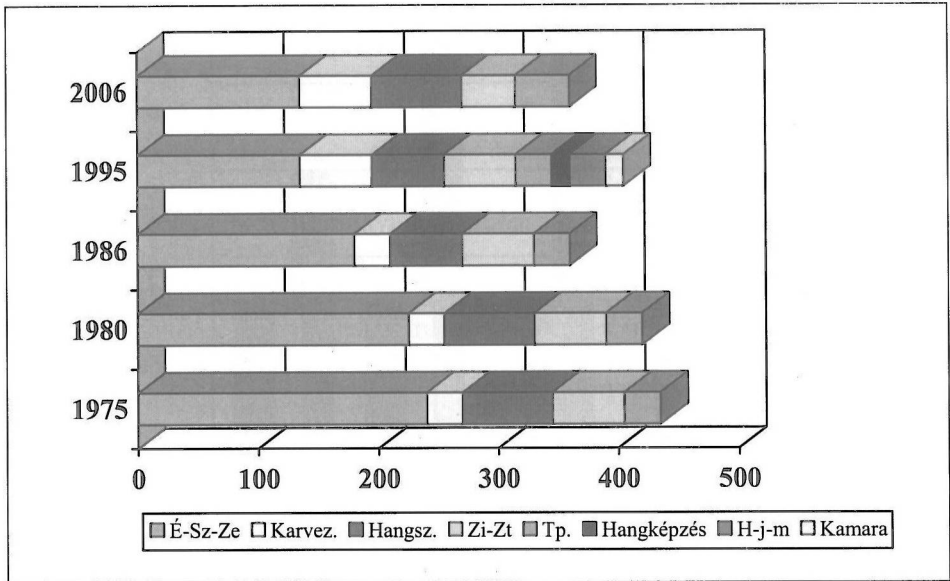
a zeneműismeret, ill. a zenetörténet tanulókkal való feldolgozásának komplex megközelítése.

Az 1975-ös évtől az ének-zene szakkollégiumi hallgatók viszont további 450 tanóraban a szakmai kiválasztás után kiemelt zenei képzésben részesültek. Az óraszám felében komoly énekes képzést kaptak a hallgatók; hangképzés, megfelelő dalanyag, az egyszólamúság mellett többszólamúság, zeneelméleti ismeretek, hangközők, hangzatok, formatan egyaránt szerepelt a tanulmányokban. Az óraszám másik felében külön tantárgyanként tantárgypedagógiát, karvezetést, hangszerjátékot (kötelező zongora), zenetörténetet tanultak a hallgatók. Minden tárgy vonatkozásában valamennyi zenetörténeti korszakból válogatva megismerkedtek a zeneszerzőkkel és műveikkel. Tantárgypedagógiában pedig az alsó tagozatos zenei nevelés mellett kitekintettek a felső tagozat követelményeire is.

A hároméves főiskolai képzésben összefoglalóan szakkollégiumnak, a négyéves képzésben műveltségterületnek nevezzük a hallgatók speciális zenei felkészítését jelentő stúdiókat. A műveltségterületi hallgatók kiválasztása az alkalmasság mellett a hallgatói választással összhangban történik ma is, és történt a múltban is. A tantárgyi struktúra állandó elemei a műveltségterület óraszámán felül a kórossal és műveltségterületi specializációval, fakultációval, szabadon választott tantárgyakkal egészülnek ki. Ezek a területek óraszámában kifejezve a 2006-os tantervben a 360 műveltségterületi óra, a 240 óra énekkar, a 45 óra szabadon választott tárgy jelentik, azaz mindösszesen 645 óra. Természetesen a tárgyak sajátosságaiból adódóan ez még kiegészül a hallgatói önálló munkával,

2. ábra:

A szakkollégium/műveltségterület tantárgyai

(A jelmagyarázat rövidítései: É-SZ-Ze = ének, szolfézs, zeneelmélet; karvez. = karvezetés; hangsz. = hangszerjáték; Zi-Zt = zeneirodalom, zenetörténet; tp. = tantárgypedagógia; h-j-m = hang-játék-mozgás)

szereplésekkel, tanítási gyakorlatokkal, szaktárgyi versenyekkel, tudományos diákköri tevékenységgel.

A tantárgyak képzési tartalmait meghatározzák a tantárgyelemek differenciált stúdiukai, és a teljes műveltségterület egymást átható komplexitása. Mindig sikerült megvalósítani tanszékünkön az összehangolt szakmai munkát, a képzés tartalmi szempontjainak szem előtt tartásával, az elvárható hallgatói követelmények teljesítésével és a közoktatás kihívásainak, igényeinek való megfeleléssel. A vizsgált évtizedekben öt tantárgyelem konstans a képzésben, de amikor nem külön tantárgyelemként jelenítődik meg a hangképzés, hang-játék-mozgás és a kamarazene a tantárgyak között, akkor is helyet kap és kapott a hallgatók képzésében. Igaz azonban, hogy így külön kiemelve valószínűleg hangsúlyosabban foglalkozunk vele. Most már viszont az új bolognai folyamatnak megfelelő 2006-os alapképzésben minden terület megtalálja a megfelelő képzési helyét. Külön tantárgyelemként megjelenítve vagy beépítve más tantárgyakba. Külön tantárgyelem: a szolfézs-zeneelmélet, a hangszerjáték, az ének-zene tantárgypedagógia, a karvezetés és a zenetörténet; más tantárgyelembe épült be: a hangképzés a szolfézs-zeneelméletbe, a hang-játék-mozgás a tantárgypedagógiába, a kamarazene pedig a hangszerjátékba. Továbbá a három féléves műveltségterületi szabadon

választható sávban külön óraszámokkal és kreditértékkel hangsúlyos helyen is szerepeltethetjük azokat.

Amennyiben áttekintjük a különböző tantárgyelemek arányait, szembevetve a változás a szolfézs-zeneelmélet óraszámában. Napjainkra itt történt a legnagyobb csökkenés, de ugyanakkor az is látható, hogy a karvezetés óraszámja lényegesen emelkedett. Tehát az átrendeződés egy másik szinten erősítette a hallgatók képzését, amivel a szakmai munkára való intenzívebb felkészítést szorgalmazzuk. Az önképzésben sokkal inkább számítunk a hallgatók aktív tanulására, de a közöségben végezhető gyakorlati tevékenységekre is nagy hangsúlyt fektetünk.

A végzős hallgatók zenei felkészítéséről

A végzős hallgatók körében módomban állt egy teljes körű felmérést elvégeznem. A felmérésben egyértelműen arra koncentráltam, hogy választott szakmájuk, hivatásuk, egyéni fejlődésük szempontjából milyennek találják felkészítésüket. A képzésben elérték az utolsó tanév, amelyben az utolsó félév már a külső szakmai gyakorlat után csak pár hetes, és nagyon a szakdolgozatra, valamint a záróvizsgára való koncentráltság jegyében zajlik. Ezért úgy tartottam optimálisnak, ha a hallgatók a képzés 7. félévének a vége felé töltik ki kérdőívemet. (Lásd a mellékletben.)

A legalkalmasabb időpontnak a csoportos műveltségterületi gyakorlatok utolsó hete tűnt, amikor a hallgatók zárótanításuk tantárgyát is kihúzzák intézményünkben. Gyakorlatilag a teljes végzős hallgatói kör jelen volt ezen az alkalmon, így 79 hallgató vett részt a vizsgálatomban. A tanító szakos képzés szempontjából lényeges a hallgatók műveltségterületi felkészítése, így külön is vizsgáltam az ének-zene műveltségterületes hallgatói válaszokat. Ezen műveltségterületet 11 hallgató végzi, így a többi műveltségterületet végző hallgatói létszám 68 fő. Választott műveltségi területeik: angol, informatika, magyar, matematika, német, technika, természetismeret, testnevelés és vizuális nevelés. Így 2007. november 28-án reggel kiosztottam a kérdőíveket, és délután már kitöltve le is adták azokat a hallgatók. Feltehetjük magunknak a kérdést, miért szükséges számunkra a hallgatók véleménye ezekről a területekről? Az oktatók számára fontos, hogy hallgatóik milyennek látják zenei felkészítésüket a majdani hivatásuk gyakorlása szempontjából. Ezek a visszajelzések számunkra, oktatók számára fontosak munkánk továbbfejlesztése szempontjából.

Több évtizedes tapasztalat alapján a következő problémákat fogalmazhatjuk meg.

- Milyen hatékonyságúnak ítélik meg a képzést hallgatóink önfejlődésük, a tanítási órák és a tanítási tevékenység szempontjából? Milyennek tartják felkészítésüket a megtartott órák és a tárgy tanítása szempontjából? Milyen pozitív és negatív tapasztalatokat szereztek a képzés ideje alatt? Mely terü-

leteken jelentkezik az ének-zene műveltségterület szerepe a hallgatók felkészítésében?

- Milyen összefüggés tapasztalható a képzés hallgatók önfejlődését támogató hatása és a tanítói tevékenység gyakorlására való felkészítés között?

Ilyen vizsgálat még nem készült, ezért csak a szakirodalom és a gyakorlati tapasztalatok alapján fogalmazhatom meg hipotéziseimet.

1. A hallgatók közepesnél jobbnak ítélik meg felkészítésüket a saját önfejlődésük és a tanítás szempontjából.
2. A hallgatók többségének az a véleménye, hogy a képzés tantárgyai felkészítik őket a tanítás gyakorlására.
3. A főiskolai oktatói és szakvezetői felkészítéssel a hallgatók többsége elégedett.
4. A hallgatók többségében pozitív tapasztalatokat fogalmaznak meg a képzésükről.
5. Szoros összefüggés tapasztalható a második problémakörben megfogalmazott területek között, mely nem a véletlen műve, és ennek következtében a minta által reprezentált populációra általánosítható.

Eredmények³

A zenei képzés értékelése a hallgatók önfejlődése szempontjából

Minden pedagógusképzésben fontos szempont a képzés programjának összeállításában, hogy a hallgatók önfejlődését biztosítsuk, és felkészítsük őket a pedagógusmesterség gyakorlására.

Ezen a ponton egyértelműen jelentkezik az ének-zene műveltségterületen hallgatók felkészítésének különbsége, de azt sem szabad elfednünk, hogy ők – nagyon helyesen – sokkal kritikusanabban értékelik képzésüket. Az alábbi táblázatban összegezve láthatók a képzés kiemelt területeinek számtani középértékekkel jellemzett értékelései.

A hallgatók körében a fenti valamennyi önfejlődést meghatározó képzési terület átlagát tekintve megállapítható, hogy az énekesek átlaga egyértelműen magasabb (+0,42), mint a többi műveltségterületen hallgató átlaga. A teljes populációt tekintve megállapítható, hogy a 79 fős populációnk normális eloszlást mu-

³ Falus Iván és Ollé János, *Statisztikai módszerek a pedagógusok számára* (Budapest: Okker Kiadó, 2000)

1. táblázat:

A zenei képzés területeinek értékelése

<i>A zenei képzés területei</i>	<i>Ének-zene MT</i>	<i>Többi műv. terület</i>	<i>Teljes évfoly.</i>
1. Énekkar	3,64	2,18	2,38
2. Éneklés	3,45	3,21	3,24
3. Énekóra	3,00	3,39	3,34
4. Hangszertanulás	3,09	2,43	2,52
5. Hangversenyek	3,09	1,85	2,03
6. Ismeretszerzés	3,27	3,35	3,34
7. Közös zenélés	3,82	2,50	2,68
8. Zenemű értése	2,91	2,78	2,80
9. Tanításhoz képzettség	3,55	3,16	3,22
10. Zenehallgatás	3,09	3,49	3,43
11. Zenei programok	3,18	2,56	2,65
12. Zenetörténet	2,82	2,99	2,96
13. Egyéb, éspedig-értelmezhetetlen, nincs megjelölt terület			
Átlag	3,24	2,82	2,88
Szórás	0,82	0,76	0,78

tat, mivel a számtani középértéktől (átlagtól) való szórásnyi terjedelmű eltérések a következőképpen alakulnak:

2. táblázat:

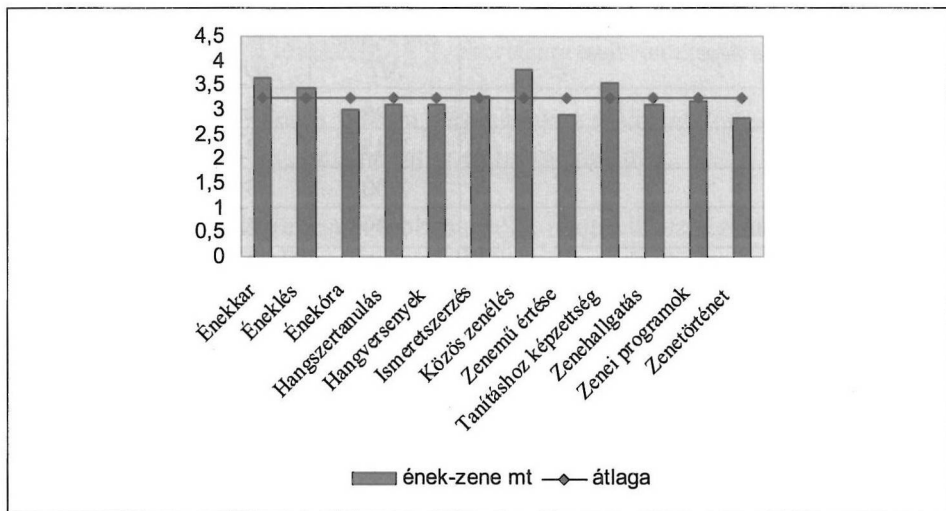
A középértékektől való eltérések

<i>A számtani közép-től való eltérések</i>	<i>A megfelelő intervallumba eső adatok száma (az összefüggés szerint)</i>	<i>A megfelelő intervallumba eső adatok száma (az értékek szerint)</i>
2,88 ± 0,78	az adatok 68%-a	79-ből 51, azaz 73%
2,88 ± 2 • 0,78	az adatok 95%-a	79-ből 78, azaz 99%
2,88 ± 3 • 0,78	az adatok 99%-a	79-ből 79, azaz 100%

Az egyes képzési területek átlagtól való eltérését szemlélve már különböző kép jelenik meg előttünk az énekes és a többi műveltségterületes hallgatót vizsgálva.

Az ének-zene műveltségterület hallgatói az „átlagostól” eltérően önfejlődésükben legsikeresebbnek az énekkart, az éneklést, a közös zenélést és a tanításhoz

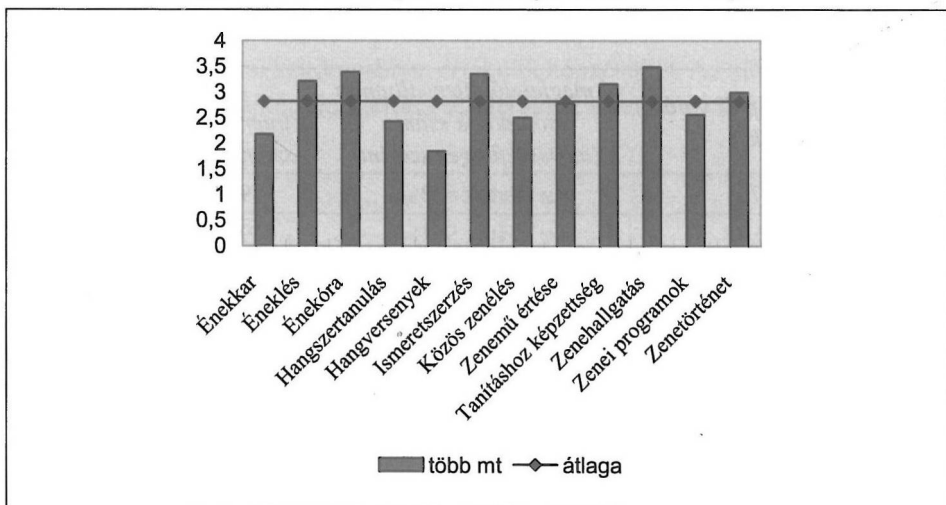
3. ábra:
Énekesek a képzésről

való képzettség megszerzését tartják. Az „átlagostól” leginkább negatív irányba eltérően az énekóra, a zenemű értése és a zenetörténet szerepel a listán. Az átlagtól való legnagyobb eltérések + 0,58 ill. -0,42. A különböző tevékenységek átlagai közötti legnagyobb különbség: 1,00.

Ezek után nézzük meg ugyanezen összefüggéseket, a többi műveltségterületet végző hallgatónál!

4. ábra:
A többi műveltségterület hallgatóinak véleménye

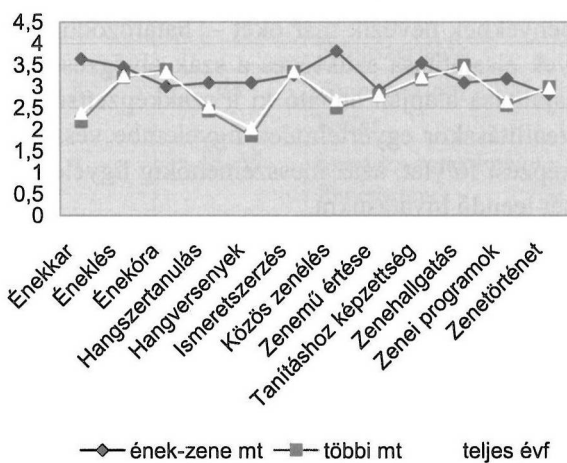

A többi műveltségterület szerint ezek a képzési területek az alábbi eltéréseket mutatják. Átlagtól eltérően leginkább pozitív viszonyt mutatnak az énekóra, az ismeretszerzés és a zenehallgatás területe iránt. Önfejlődésük szempontjából a legkevésbé preferált területek az énekkar és a hangversenyek, hiszen közülük sokan egyáltalán nem vettek részt ezekben. Az átlagtól való legnagyobb eltérés +0,67 ill. -0,97. A különböző tevékenységek átlagai közötti legnagyobb különbség: 1,64.

Összehasonlítva a két populációt, megállapítható, hogy az énekesek értékelése sokkal közelebb van az átlaghoz, kiegyenlítettebb, és az alábbi grafikon tanúsága szerint néhány terület kivételével a többi műveltségterület hallgatóhoz viszonyítva jobb átlagokkal.

5.ábra:

A vizsgált populációk együttes ábrázolása

Valamennyi területet külön vizsgálva megállapítható, hogy egyetlen terület kivételével 3,00 fölötti az énekes hallgatói értékelés. Ez az egy terület – a zenetörténet – is közel van a közepes szinthez. A legpozitívabban három területről nyilatkoztak, amelyek valóban fontosak az önfejlődés, a tanítói mesterség elsajátítása szempontjából is (énekkar, közös zenélés, tanításhoz képzettség). A nem énekes hallgatók értékelése ennél sokkal gyengébb. Mindössze öt terület kapott három fölötti értékelést, és három terület különösen gyengén szerepelt a 2,5 tizedes kritikus átlag alatti értékkel. Ezek viszont egyértelműen azok a területek, amelyekben nem igazán vesznek részt a nem ének-zene műveltségterületet választó hallgatók (énekkar, hangszertanulás, hangversenyek). Mindössze két terület – az énekóra és a zenehallgatás – szerepelt gyengébben az énekeseknél, amely azzal is in-

dokolható, hogy itt kerül sor az általános iskolai anyagok gyakorlatszempon-tú elsajátítására is. Valószínű, hogy a hallgatók elvárása „magasabb szintű zenei tevékenységek” irányába hat erősebben. Három területen közel azonos értékelés mutatkozik – ismeretszerzés, zenemű értése és zenetörténet – mind az énekesek, mind a nem énekesek vonatkozásában.

A teljes évfolyamot tekintve hipotézisünk (H1a) csak öt területen (éneklés, énekóra, ismeretszerzés, tanításhoz képzettség, zenehallgatás) érvényesült, az énekeseket kiemelve viszont megállapítható, hogy a 12 területből csak egy területen (zenetörténet) nem. Tehát teljes mértékben csak az énekesekre érvényesíthető állításunk, azaz a közepesnél jobbnak ítélik meg felkészítésüket a saját önfelzárkózásuk szempontjából.

A tanítás szempontjából hasznos ismeretek tanulása

A felsőoktatásban, a képesítési követelményekben – napjainkban képzési ki-meneti követelményeknek nevezik már őket –, határozódnak meg azok a kom-petenciák, amelyek elsajátítása szükséges a szak elvégzéséhez. Csak ezen kö-vetelmények elsajátítása alapján adható ki a szakképzettséget igazoló oklevél. A tantervek összeállításakor egyértelműen figyelembe vesszük ezt, tanszékünk tanítóközpontú képzést folytat, azaz messzemenőig figyelembe vesszük a hall-gatók felkészítését leendő hivatásukra.

3. táblázat:

A képzés tantárgyainak értékelése

<i>Tantárgy megnevezése (igen szavazatok aránya)</i>	<i>Ének-zene mt. (11 fő %-ában)</i>	<i>Többi mt. (68 fő %-ában)</i>
1. Ének-zene	91	88
2. Tantárgypedagógia	100	87
3. Zeneirodalom	64	82
4. Szolfézs-zeneelmélet	55	–
5. Hang-játék-mozgás	100	–
6. Karvezetés	91	–
7. Hangszerjáték	91	–
8. Zenetörténet	55	–
9. Kamarazene	27	–
10. Kórus	64	–
11. Zenei fakultáció	45	–

Áttekintve a nem énekesek mindössze három kötelező tantárgyáról alkotott kiegyenlített magas értékelését, elmondható, hogy az oktatók egyértelműen a szakma szempontjából jól hasznosítható képzésben részesítik őket.

Érdeemes egy más csoportosításban áttekinteni a zenei műveltségterületre járó hallgatók véleményét arról, hogy a majdani szakmájuk, azaz a tanítás szempontjából mennyire tartják hasznosnak az egyes tantárgyak óráin tanultakat.

4. táblázat:

Ének-zene műveltségterületi hallgatók tantárgyai

<i>Csoportok rangsora</i>	<i>Százalékos értékelések</i>	<i>Tantárgyak neve</i>
1.	100	Tantárgypedagógia Hang-játék-mozgás
2.	91	Ének-zene Karvezetés Hangszerjáték
3.	64	Zeneirodalom Kórus
4.	45–55	Szolfézs-zeneelmélet Zenetörténet Zenei fakultáció
5.	27	Kamarazene

A fenti táblázat is szemléletesen igazolja kifejtett gondolataimat, és rávilágít arra, hogy a tanításban közvetlen hasznosítható tárgyakat részesítették előnyben a hallgatók. Ezt érzékelteti a 11 tantárgyból kialakított csoportok rangsora is. Oktatóként elemezve a csoportokat, elmondható, hogy valóban az utolsó négy tárgy csak indirekt módon támogatja az 1–6. osztályos tanítói tevékenységet. De az ezekben a tárgyakban szerzett tudás is elengedhetetlenül fontos a színvonalas munkához. Ennyire gyenge arányban azért kapott a kamarazene tantárgy igen szavazatokat a többi tárgyhoz viszonyítva, mert tantárgyként csak a 8. félévben kerül sorra. Ugyanakkor tanórán kívül már a képzés során folyamatosan kamaráznak is a hallgatók a különböző programokra való felkészülés során, saját kedvtelésüként vagy a hangszerjáték órákon.

A hipotézisünk (H2) részben teljesült, azaz a hallgatók többsége nagyon magas arányban (80–100%) igazolta vissza, hogy a tanításban jól hasznosítható ismereteket tanítunk. Csupán az ének-zene műveltség tárgyai között szerepelnek olyanok, amelyek más természetűek, és inkább a hallgatók önfejlődését erősítik.

A felkészítés területeinek meghatározásában egyértelműen a közoktatás oldaláról tekintettük át a zenei tevékenységeket, és azokat soroltuk fel, amelyek a tanórákon, az iskolai munkában szerepelnek.

5. táblázat:

A tanórai zenei tevékenységekre való felkészítés értékelése

<i>Tanórai zenei tevékenységek</i>	<i>Ének-zene MT</i>	<i>Többi műv. terület</i>	<i>Teljes évfoly.</i>
1. Daltanítás	4,18	3,85	3,90
2. Éneklés	3,82	3,62	3,65
3. Hangképzés	3,09	2,71	2,76
4. Hangszerjáték	3,55	2,76	2,87
5. Improvizáció	2,91	2,37	2,44
6. Karvezetés	3,82	2,16	2,40
7. Készségfejlesztés	3,36	3,07	3,11
8. Többszólamúság	3,36	2,37	2,51
9. Új ismeret tanítása	3,27	3,44	3,42
10. Zenehallgatás	3,00	3,40	3,34
Átlag	3,44	2,98	3,04
Szórás	0,57	0,81	0,80

A hallgatók körében a fenti zenei tevékenységek átlagát tekintve megállapítható, hogy az énekesek átlaga egyértelműen magasabb (+0,46), mint a többi műveltségterületes hallgató átlaga. A teljes populációt tekintve megállapítható, hogy a 79 fős populációnk normális eloszlást mutat, mivel a számtani középértéktől (átlagtól) való szórásnyi terjedelmű eltérések a következőképpen alakulnak:

6. táblázat:

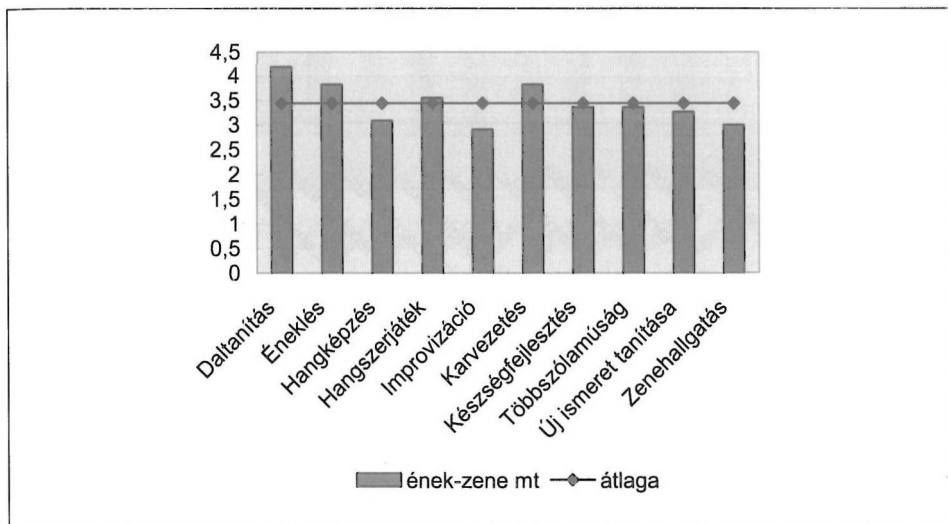
A számtani középértékektől való eltérések

<i>A számtani középértéktől való eltérések</i>	<i>A megfelelő intervallumba eső adatok száma (az összefüggés szerint)</i>	<i>A megfelelő intervallumba eső adatok száma (az értékek szerint)</i>
3,04 ± 0,80	az adatok 68%-a	79-ből 55, azaz 69%
3,04 ± 2 • 0,80	az adatok 95%-a	79-ből 76, azaz 96%
3,04 ± 3 • 0,80	az adatok 99%-a	79-ből 79, azaz 100%

Az egyes tanítói tevékenységek átlagtól való eltérését szemlélve már különböző kép jelenik meg előttünk az énekes és a többi műveltségterületes hallgatót vizsgálva.

6. ábra:

Zenei műveltségterület értékelése

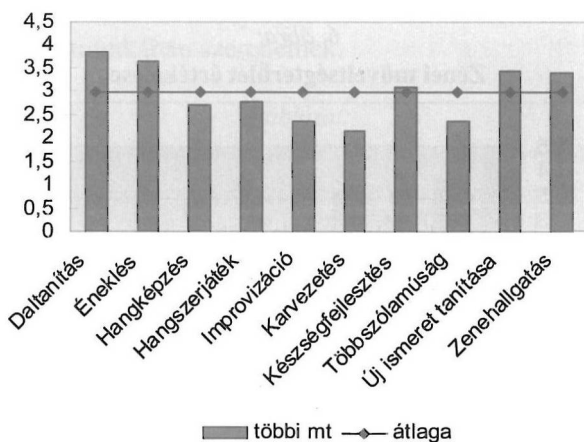

Az ének-zene műveltségterület hallgatóinál az átlagtól való pozitív eltérés négy területen jelenik meg a tanítói tevékenységek értékelésében, a daltanításban, az éneklésben, a hangszerjátékban és a karvezetésben. Az „átlagostól” leginkább negatív irányba tér el a hangképzés, az improvizáció és a zenehallgatás területe. Az átlagtól való legnagyobb eltérések + 0,74 ill. -0,53. A különböző tevékenységek átlagai közötti legnagyobb különbség: 1,91.

Ezek után nézzük meg ugyanezen összefüggéseket a többi műveltségterületet végző hallgatónál!

A többi műveltségterület szerint ezek a képzési területek az alábbi eltéréseket mutatják. Átlagtól eltérően leginkább pozitív viszonyt mutatnak a daltanítás, az éneklés, az új ismeret tanítása és a zenehallgatás területe iránt. A tanítás szempontjából a legkevésbé tartják felkészültnek magukat a hallgatók az improvizációból, a karvezetésből és a többszólamúságból. Az improvizáció közös területként jelentkezik mindkét mintában, mégis szükséges megjegyezni, hogy külön figyelemmel foglalkozunk vele a hallgatók felkészítésében. Elképzelhető, hogy leginkább ez az a terület, amely az ő felsőoktatás előtti felkészítésükből még hiányzott, sem az általános iskolában, sem a zeneiskolában nem volt elég hangsúlyos a kreativitás, az alkotó tevékenység. Ezek szerint a jövőben még komolyab-

A többi műveltségterület értékelése

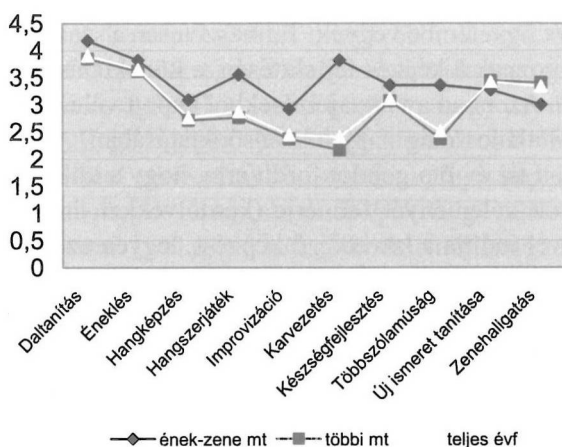
ban kell foglalkoznunk vele. Az átlagtól való legnagyobb eltérés $+0,87$ ill. $-0,82$. A különböző tevékenységek átlagai közötti legnagyobb különbség: $1,69$.

Az alábbiakban tekintünk át az összefüggést, amely egyértelműen megjelenti számunkra az ének-zenei speciális felkészítésben részesülő hallgatók jobb felkészítését. Egy terület tűnik „mostohán” kezeltnek, ez pedig a zenehallgatás. Természetesen inkább azt gondolom, hogy kritikusan értelmezik a felkészítésüket, és bizony nem is könnyű megfelelniük az 1–6. osztályos követelményekben megfogalmazott elvárásoknak, a különböző tankönyvcsoportok eltérő tananyagainak. A két csoport megnyilatkozása legközelebb áll egymáshoz az új ismeret megtanítása tevékenységben ($3,44$; $3,27$), amely elsajátításában sokat segít majd a két hónapos összefüggő iskolai gyakorlat, hiszen a legnagyobb probléma éppen a folyamatban való elhelyezéséből adódik. Kérdésként fogalmazódik meg a hallgatóknál, hogy mi történik az új ismeretek megtanítását megelőző előkészítő időszakban, mi az, amire építhetnek, hogyan értelmezhetők a tanulók számára az új ismeretek. A legnagyobb eltérések a karvezetésnél és a többszólamúságnál tapasztalhatók az énekesek javára. Ez természetes is, hiszen a felkészítésükben folyamatosan jelen vannak ezek a tevékenységek, nemcsak tanórai, hanem tanórán kívüli keretben is. Ennek megfelelően még a heti 2–4 órás kórusfoglalkozásokon is gyakorolják azokat.

Hipotézisünk (H1b) részben beigazolódott, hiszen a hallgatók az átlagos átlag alapján a közepesnél jobbnak ítélték meg tanításra való felkészítésüket a különböző tanórai tevékenységekben. Az ének-zene műveltségterületesek jobbnak ítélik felkészítésüket, a többiek szerint csak megközelíti az elvárt közepes szintet.

8. ábra:

A vizsgált populációk együttes értékelése

Vannak területek, amelyekre a gyengébbnek ítélt felkészítés miatt egyértelműen több figyelmet kell fordítanunk (improvizáció, karvezetés, többszólamúság).

A tanítási órához kapott felkészítés

Negyvennyolc hallgató, azaz a válaszoló hallgatók 61%-a nyilatkozta azt, hogy a főiskolai óráin elegendő felkészítést kapott. A szakvezetői felkészítésről jóval pozitívabb vélemény alakult ki a hallgatókban. Hatvannégy fő, azaz 81%-uk volt azon a véleményen, hogy szakvezetői felkészítése megfelelő.

7. táblázat:

A felkészítés elégedettségi mutatói

Hallgatók száma (fő)	Főiskolai felkészítéssel		Szakvezetői felkészítéssel	
	Elégedett	Nem elégedett	Elégedett	Nem elégedett
	48	31	64	15

Mindkét vonatkozásban helytálló hipotézisünk (H3ab), a hallgatók többsége a tanórákhoz kapott főiskolai és szakvezetői felkészítéssel elégedett. Bár a szakvezetői felkészítést nagyobb arányban ismerik el, mint a főiskolait.

Minden szakterület fejlesztése szempontjából fontos, hogy a benne résztvevők felelős véleményét figyelembe vegyék. Természetesen a szakemberek, az oktatók folyamatosan dolgoznak a képzés fejlesztésén, a közoktatással meglévő innovációs kapcsolatban. Azonban a visszajelzésekből kapott vélemények beépítésének gyakorlata nem általános még napjaink felsőoktatásában. Az ének-zene szakterület már több mint tíz év óta gondot fordít arra, hogy a különböző képzésekben résztvevő hallgatók véleményét felmérje (kérdőívekkel, interjúkkal), és annak figyelembevételével indítja a következő képzést, legyen az alapképzés, szakirányú továbbképzés, pedagógus-továbbképzési tanfolyam, vagy más felsőoktatási intézménnyel közösen működtetett másoddiplomás képzés. Tapasztalataink azt mutatják, hogy ezzel a többletmunkával a munka hatásosságát nagymértékben javítani lehet. Ez a folyamatosan megvalósuló innováció eredményezheti csak az évről évre megújuló sikeres képzést.

Külön meg kell említenem, hogy a pozitív és negatív tapasztalatok az alábbi két táblázat vonatkozásában úgy tűnik, mintha kioltanák egymást. Ami az egyik helyen pozitívumként jelenik meg, az a másik esetben visszájára fordul. Ami erősség az egyik oldalon, az gyengeség a másikon. Ez más vizsgálatokban is előfordul, hiszen különbözőek a hallgatók, más-más oktatóval találkoznak, mások a hallgatói ill. oktatói elvárások. Mindenesetre szükséges a szempontokat egyenként átgondolni, értékelni, hogy a képzés következő időszakában hasznosíthatók legyenek. Összesen 169 tapasztalatot soroltak fel a hallgatók, amelyek közül 95 (56%) a pozitív és 74 (44%) a negatív tapasztalat.

8. táblázat:

A hallgatói pozitív tapasztalatok

<i>Pozitív tapasztalatok</i>	<i>Említések száma</i>	<i>Említések aránya (%)</i>
Segítőképzés, felkészült oktatók, szakvezetők	19	20
Gyakorlatközpontú felkészítés fontossága	16	17
Zeneirodalmi, zenetörténeti felkészítés	15	16
Hangszerjáték	13	14
Tantárgypedagógiai tanulmányok	12	13
Hangképzés, éneklés	8	8
Iskolai tapasztalatok	7	7
Jó infrastruktúra és felszereltség	5	5
Összesen	95	100

A pozitív tapasztalatokat elemezve elmondható, hogy egyetlen egyet sem említett 29 hallgató (36,7%), így az egy főre jutó említések átlaga 95 említés/50 fő = 1,9. A pozitív hatást nem említők száma természetesen nem feltétlenül jelenti azt, hogy nem is volt ilyen tapasztalata. Azonban számunkra, oktatók számára egy megerősítést jelent, ha minél többen, minél több oldalról nyilvánítanak véleményt. A leírt vélemények kulcsszavai alapján a fenti kategóriákat lehetett megalkotni. A képzés sajátosságát jelenti többek között, hogy az oktató minta, példa tudjon lenni egy leendő pedagógus számára. A tanszék oktatói és szakvezetőink ennek érdekében mindent elkövetnek. Emellett mindig a képzés erőssége volt a gyakorlatközpontú felkészítés is, így elmondhatjuk, hogy tanszékünknek sikerült ezt az előnyt is megőrizni. Ezt követő kategóriákban a különböző szakterületi felkészítések pozitív tapasztalatai jelennek meg. Itt nincs minden terület felsorolva, de a képzés, a tanítói szakma szempontjából fontos területek külön is megemlítésre kerültek. Külön szerencse, hogy megemlítették a hallgatók azt az infrastrukturális hátteret, hangszerparkot, könyvtári állományt, elektronikus adathordozókat (lemezek, CD-k, CD-ROM-ok), amelyek a jó képzés hátterét szolgáltatják.

A képzés erősségét jelentő pozitívumok után nézzük részletesebben a negatív tapasztalatokat is!

9. táblázat:

A hallgatói negatív tapasztalatok

<i>Negatív tapasztalatok</i>	<i>Említések száma</i>	<i>Említések aránya (%)</i>
Képzési hiányosságok (kevés óra, foglalkozás)	13	18
Túlzott követelmények	12	16
Tantárgypedagógia óraszama kevés	12	16
Gyakorlati felkészítés kevés	9	12
Hangszerjáték (furulya) kötelező jellege	7	10
Hangképzés kevés	6	8
Felkészítés hiányossága	6	8
Zenehallgatás kevés	5	7
Oktató személyisége	4	5
Összesen	74	100

Egyetlen negatív tapasztalatot sem említett 38 hallgató (48,1%), így az egy főre jutó említések átlaga 74 említés/41 fő=1,8. A fenti adatokból kiolvasható, hogy a hallgatók fele nem említett egy negatív tapasztalatot sem. Ugyanakkor a legtöbb esetben arra irányították rá figyelmünket a hallgatók, hogy kevés a képzésben bizonyos területek aránya. Elmondható, hogy nincs olyan terület, amelyet

valaki ne említett volna meg. Minden bizonnyal azért jelentkezik ennyire szór-
tan a különböző területek hiánya, mert a hallgatók eltérő érdeklődéssel, tudással
érkeznek a képzésbe. Így a tanévek során arra kell törekednünk, hogy differen-
ciáltabb hallgatói munkával készítsük fel őket választott hivatásukra. A túlzott
követelmények megjelenése is egyértelműen ezzel összefüggésben értelmezhető
csak. Természetesen mondhatnánk azt is, hogy akkor több tanórában kell foglal-
kozni minden hallgatóval. Azonban a képzés történeti kezdete óta küzd ezzel a
problémával, hogy túlterheltek a hallgatók. Túl sok tanórában tanulnak, kevés
idő marad az önképzésre. Az évfolyam teljes képzési óraszámja 3200 tanóra a
négy tanév alatt. Évtizedek óta kérdés, hogy a szakképzettség megszerzésében
nem az ötéves képzés biztosítaná-e a valóságos felkészítés lehetőségét, a szakma
beemelését az öt megillető helyre, a pedagógusképzés rosszul értelmezett hie-
rarchiájának megszüntetésével. A negatív oktatói személyiségre való hivatkozás
megoldása túlmutat egy szervezeti egység kompetenciáján. A pozitív és negatív
tapasztalatok összevetésében azt szeretnénk elérni, hogy a hallgatók a jövőben
még nagyobb arányban nyilatkozzanak pozitívan képzésünkről, ezért minden
szempontot külön mérlegelve hasznosítunk a képzésben.

Ez a hipotézis (H4) kettős vonatkozásban is teljesült, a hallgatók többsége
(63%) fogalmazott meg pozitív véleményt, és a megfogalmazott véleményekben
is nagyobb a pozitív tapasztalatok aránya.

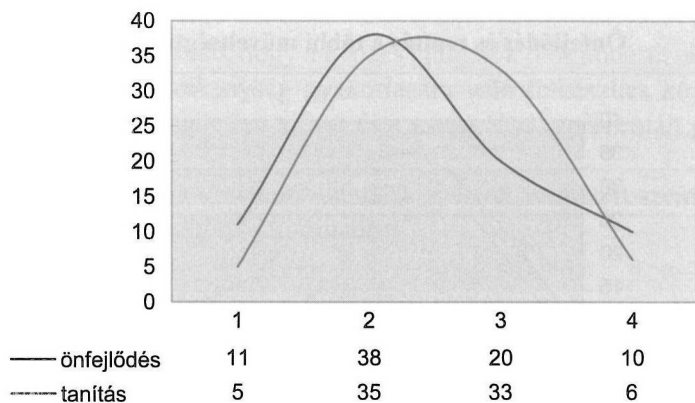
Összefüggés a képzés hallgatók önfejlődését támogató hatása és a tanítói tevékenység gyakorlására való felkészítés között

A képzés hallgatók önfejlődését támogató hatása és a tanítói tevékenység gya-
korlására való felkészítés között érdemes megvizsgálnunk az összefüggéseket. Az
alábbi ábra a teljes vizsgált populációra vonatkoztatva jól érzékelteti azt, hogy az
egyes értékelési csoportokban milyen gyakorisággal szerepelnek a hallgatók, azaz
hány fő értékelte úgy a képzését, hogy az önfejlődéséhez illetve a tanításra való fel-
készítéséhez milyen mértékben járult hozzá. Mindkét kérdéskörben valamennyi ter-
ület egy-egy hallgatóra vonatkoztatott értékelésének az átlagait vettük figyelembe.

Négy csoportba rendezve a hallgatói átlagos értékeléseket, az alábbi adatokat
kapjuk. 1. csoportba tartoznak azok, akik 2 pontig értékelték; a 2. csoportba azok,
akik 2 fölötti átlagot adtak, de maximum 3-at; a 3. csoportba hasonlóan a 3 fölött,
de maximum 4 pontos értékeléssel kerültek a hallgatók; a 4. csoportban pedig a
4 fölötti átlagokkal szereplők jelennek meg. A teljes populációt tekintve megállá-
pítható, hogy a hallgatók jobbnak értékelik a tanításra való felkészítésüket, mint
a képzés önfejlődésükhöz való hozzájárulását. Ami pedig külön-külön a megosz-
lásokat illeti, megállapítható, hogy az önfejlődés görbéje balra tolódást mutat,
azaz többségben vannak azok, akik gyengébbnek ítélik meg a felkészítésüket.
A tanításra való felkészítés viszont normál eloszlást mutat a teljes mintában.

9. ábra:

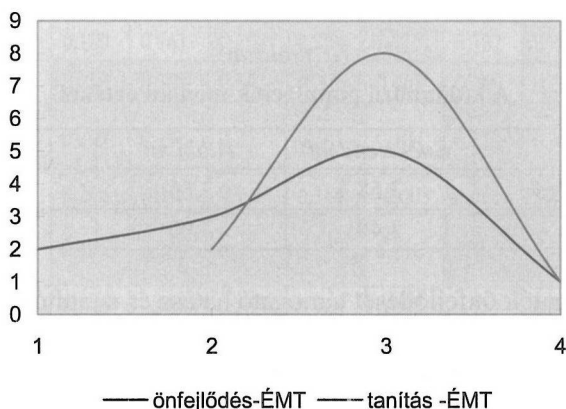
Zenei önfejlődés és tanítás összefüggése

Érdeemes külön is összehasonlítani a két részmintánkat, az ének-zene műveltségterületesek egyértelműen jobbnak értékelik mindkét mutatóban képzésüket, amelyet a „balra fordított”, azaz jobbra eltolódott gyakoriságokat jellemző görbék is érzékeltetnek.

10. ábra:

Zenei önfejlődés és tanítás kapcsolata az énekeseknél

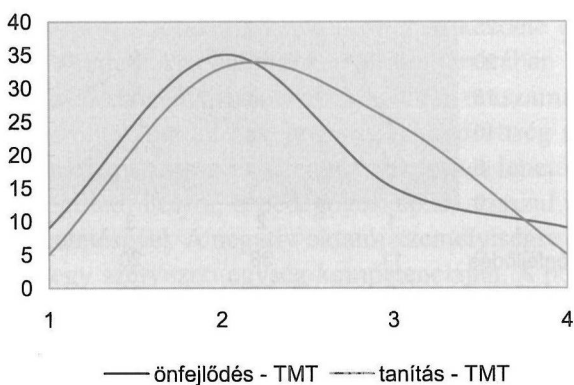

Ezek után nézzük meg a más műveltségterületet végző hallgatók értékelésének megoszlását bemutató ábránkat! Itt viszont a „jobbra fordított” gyakorisági elosz-

lást mutató görbékéből is következtethetünk arra, hogy az adatok között gyakoribbak a kisebb értékek, mint a nagyobbak.

11. ábra:

Önfejlődés és tanítás a többi műveltségterületen

Amennyiben összehasonlítjuk az egyes csoportok mediánjait is, ismételten csak a magasabb szintű értékeléssel igazolhatjuk az ének-zene műveltségterületesek jobb felkészítését. Az önfejlődésben közel egy egésszel magasabbra értékelték (0,92), de a tanításra való felkészítés is 0,4 tizeddel magasabb értéket mutat. A táblázatból leolvashatók azok az értékek, amelyekhez viszonyítva az egyes populációk tagjai fele arányban jobb, illetve fele arányban gyengébb minősítést adtak.

10. táblázat:

A különböző populációk medián értékei

	<i>Ének-zene mt</i>	<i>Többi mt</i>	<i>Teljes</i>
Önfejlődés	3,58	2,66	2,75
Tanítás	3,40	3,00	3,00

A képzés hallgatók önfejlődését támogató hatása és a tanítói tevékenység gyakorlására való felkészítés között korreláció mutatható ki (1. kérdés – 3. kérdés egyénienkénti átlagainak összehasonlításával).

Megvizsgálva a kapcsolatot, az alábbi megállapítás tehető:

- A szignifikancia-táblázatból a szabadágfokhoz interpolálással tartozó érték 95%-os valószínűségi szinten 0,2216. A számított $r=0,5597$, azaz a korrelációs együtthatónk értéke nagyobb, mint a táblázatban a 95%-os valószínűséghez tartozó érték.

- A korrelációs együttható valószínűségi szintjeinek táblázati értékeit jobban megvizsgálva azt tapasztaljuk, hogy a korreláció erősségét megmutató érték a 99,9%-os valószínűséghez tartozó értékhez képest is nagyobb ($r_{\text{táblázat}}=0,3637$).
- Tehát megfogalmazható, hogy a képzés hallgatók önfejlődését támogató hatása és a tanítói tevékenység gyakorlására való felkészítés közötti szoros összefüggés nem a véletlen műve, és a minta által reprezentált populációra általánosítható.

A két összehasonlításra kiragadott kérdéskör egyes területeit szemügyre véve tekintsük át az alábbi a mátrixos kimutatást!

11. táblázat:

Önfejlődés és tanítás korrelációs mátrix-táblázata

	Daltanítás	Éneklés	Hangképzés	Hangszerjáték	Improvizáció	Karvezetés	Készségfejlesztés	Többszólamúság	Új ismeret tanítása	Zenehallgatás
Énekkar	0,335	0,338	0,286	0,349	0,280	0,296	0,173	0,404	0,208	0,038
Éneklés	0,468	0,605	0,490	0,391	0,240	0,189	0,218	0,205	0,326	0,288
Énekóra	0,341	0,477	0,477	0,207	0,177	-0,023	0,178	-0,006	0,279	0,179
Hangszer-tanulás	0,053	0,199	0,180	0,466	0,382	0,159	0,187	0,358	0,056	0,123
Hangversenyek	0,275	0,256	0,307	0,299	0,348	0,315	0,366	0,538	0,291	0,062
Ismeretszerzés	0,132	0,106	0,301	0,206	0,279	-0,052	0,369	0,226	0,282	0,177
Közös zenélés	0,130	0,180	0,161	0,297	0,228	0,235	0,182	0,403	0,231	0,106
Zenemű értése	0,128	0,233	0,307	0,313	0,325	0,061	0,269	0,334	0,214	0,158
Tanításhoz képzettség	0,311	0,319	0,298	0,210	0,347	0,104	0,253	0,360	0,309	0,089
Zenehallgatás	0,136	0,260	0,260	0,198	0,344	-0,003	0,335	0,286	0,230	0,391
Zenei programok	0,167	0,186	0,222	0,351	0,428	0,216	0,366	0,461	0,295	0,240
Zenetörténet	-0,013	0,126	0,056	0,153	0,168	0,002	0,137	0,052	0,095	0,111

Öt csoportot képezve az alábbi kapcsolatok mutathatók ki:

A korreláció erősségét megmutató érték a 99,9%-os valószínűséghez tartozó értékhez képest nagyobb ($r_{\text{táblázat}}=0,3637$).

- Énekkar – többszólamúság
- Éneklés – daltanítás, éneklés, hangképzés, hangszerjáték
- Énekóra – éneklés, hangképzés

- Hangszertanulás – hangszerjáték, improvizáció
- Hangversenyek – készségfejlesztés, többszólamúság
- Ismeretszerzés – készségfejlesztés
- Közös zenélés – többszólamúság
- Zenehallgatás – zenehallgatás
- Zenei programok – improvizáció, készségfejlesztés, többszólamúság

A korreláció erősségét megmutató érték a 99%-os valószínűséghez tartozó értékhez képest nagyobb ($r_{\text{táblázat}}=0,2886$).

- Énekkar – daltanítás, éneklés, hangszerjáték, karvezetés
- Éneklés – új ismeret tanítása
- Énekóra – daltanítás
- Hangszertanulás – többszólamúság
- Hangversenyek – hangképzés, hangszerjáték, improvizáció, karvezetés, új ismeret tanítása
- Ismeretszerzés – hangképzés
- Közös zenélés – hangszerjáték
- Zenemű értése – hangképzés, hangszerjáték, improvizáció, többszólamúság
- Tanításhoz képzettség – daltanítás, éneklés, hangképzés, improvizáció, többszólamúság, új ismeret tanítása
- Zenehallgatás – improvizáció, készségfejlesztés
- Zenei programok – hangszerjáték, új ismeret tanítása

A korreláció erősségét megmutató érték a 98%-os valószínűséghez tartozó értékhez képest nagyobb ($r_{\text{táblázat}}=0,2617$).

- Énekkar – hangképzés, improvizáció
- Éneklés – zenehallgatás
- Énekóra – új ismeret tanítása
- Hangversenyek – daltanítás
- Ismeretszerzés – improvizáció, új ismeret tanítása
- Zenemű értése – készségfejlesztés
- Zenehallgatás – többszólamúság

A korreláció erősségét megmutató érték a 95%-os valószínűséghez tartozó értékhez képest nagyobb ($r_{\text{táblázat}}=0,2216$).

- Éneklés – improvizáció
- Hangversenyek – éneklés
- Ismeretszerzés – többszólamúság
- Közös zenélés – improvizáció, karvezetés, új ismeret tanítása
- Zenemű értése – éneklés

- Tanításhoz képzettség – készségfejlesztés
- Zenehallgatás – éneklés, hangképzés, új ismeret tanítása
- Zenei programok – hangképzés, zenehallgatás

A korreláció erősségét megmutató érték a 90%-os valószínűséghez tartozó értékhez képest nagyobb ($r_{\text{táblázat}}=0,1866$)

- Énekkar – új ismeret tanítása
- Éneklés – karvezetés, készségfejlesztés, többszólamúság
- Énekóra – hangszerjáték
- Hangszertanulás – éneklés, készségfejlesztés
- Ismeretszerzés – hangszerjáték
- Zenemű értése – új ismeret tanítása
- Tanításhoz képzettség – hangszerjáték
- Zenehallgatás – hangszerjáték
- Zenei programok – éneklés, karvezetés

Értékelve a kapcsolatokat, első megközelítésben az alábbiak mondhatók el. Táblázatban összefoglalva azt tapasztaljuk, hogy a lehetséges 120 kapcsolatból a 80 (67%) meglévő korrelációs együttható az alábbiakban oszlik meg az öt szignifikancia szinten.

12. táblázat:

Korrelációs együtthatók megoszlása

Korrelációs szintek csoportjai	Korrelációk száma	Aránya %
I. csoport (p=0,001)	17	22
II. csoport (p=0,01)	28	35
III. csoport (p=0,02)	9	11
IV. csoport (p=0,05)	13	16
V. csoport (p=0,1)	13	16
Összesen	80	100

Ez a két terület – önfejlődés támogatása és tanításra felkészítés – szoros kapcsolatot mutat, a hipotézisünk (H5) beigazolódott. Több szinten is szükséges volt vizsgálni a kapcsolatokat, amelyek részletezése sok tanulsággal szolgálhat a képzés fejlesztésében. Amely területeken érvényesülnek az összefüggések, ott azokra építve lehet megtervezni a képzést. Ahol viszont nincsenek szignifikáns kapcsolatok, ott nem lehet építeni a másik terület pozitív hatására, a képzésben a terület témaköreit hangsúlyosan önállóan kell kezelnünk. A főiskolai képzésben a zenetörténet, az általános iskolai munkára való felkészítésben pedig a zenehallgatás ez a terület.

Összefoglalásul megállapíthatjuk, hogy a vizsgálat eredményei módot adnak arra, hogy a tanító szakos hallgatók zenei felkészítésénél a jövőben figyelembe vegyünk azokat.

Feltérképeztem azokat a zenei területeket, amelyek a képzés során a hallgatók saját fejlődését különösen segítik. A teljes évfolyamot tekintve első hipotézisünk csak öt területen (éneklés, énekóra, ismeretszerzés, tanításhoz képzettség, zenehallgatás) érvényesült, az énekeseket kiemelve viszont megállapítható, hogy a 12 területből csak egy területen (zenetörténet) nem. A továbbiakban elmondható, hogy csak az énekesekre érvényesíthető állításunk, a saját önfejlődésük szempontjából a közepesnél jobbnak csak ők ítélik meg képzettségüket. A tanításra való felkészítésüket a különböző tanórai tevékenységekben csak az ének-zene műveltségterületek ítélik jobbnak, a többiek csak megközelítik az elvárt közepes szintet. Vannak területek, amelyekre a gyengébbnek ítélt felkészítés miatt egyértelműen több figyelmet kell fordítanunk, ezek az improvizáció, a karvezetés és a többszólamúság.

Második hipotézisünk részben teljesült, azaz a hallgatók többsége nagyon magas arányban (80–100%) igazolta vissza, hogy a tanításban jól hasznosítható ismereteket tanítunk. Csupán az ének-zene műveltségterület tárgyai között szerepelnek olyanok, amelyek más természetűek, és inkább a hallgatók önfejlődését erősítik.

Mindkét vonatkozásban helytálló harmadik hipotézisünkben az, hogy a hallgatók többsége a tanórákhoz kapott főiskolai és szakvezetői felkészítéssel elégedett. Bár a szakvezetői (81%) felkészítést magasabb arányban ismerik el, mint a főiskolait (61%).

A negyedik hipotézis kettős vonatkozásban is teljesült, a hallgatók többsége (63%) fogalmazott meg pozitív véleményt képzettségükkel kapcsolatban, és a megfogalmazott véleményekben is nagyobb a pozitív tapasztalatok aránya.

Az ötödik hipotézisünk is beigazolódott, rendkívül szoros kapcsolatot mutat a hallgatók képzésében az önfejlődést támogató hatás, és a tanításra való felkészítés. Ez is bizonyítja a szak követelményeinek teljesülését, tehát a hallgatók képzésében ezen a területen egyértelműen érvényesül a tanítói kompetenciákra való felkészítés.

Végül összességként elmondható, hogy egy képzés megtervezésében szükséges, hogy figyelembe vegyünk a képzésben résztvevők véleményét is. Azonban igaz az is, hogy már csak egy újabb évfolyam képzésében tudjuk hasznosítani a véleményeket. Jelen vizsgálat eredményeit is ennek értelmében csak a következő tanítóképzős évfolyamokkal való foglalkozás megtervezésekor, és magában a képzés gyakorlatában vehetjük figyelembe.

Kedves Végzős Hallgató!

Szeretnénk tájékozódni arról, hogy milyenek ítéli meg zenei felkészítését/felkészülését az összefüggő szakmai gyakorlat előtt. Kérem, hogy ennek érdekében átgondoltan válaszoljon az alábbi kérdésekre! Együttműködését köszönöm!

Kaposvár, 2007. november 26.

Kis Jenőné dr. Kenesei Éva
főiskolai docens

1. Saját önfejlődése szempontjából az alábbi területeken mennyire érzi elégségesnek képzését. (5-nagyon jó, 4- jó, 3-közepes, 2-elégséges, 1-kevés)

Énekkar	
Éneklés	
Énekóra	
Hangszertanulás	
Hangversenyek	
Ismeretszerzés	
Közös zenélés	
Zenemű értése	
Tanításhoz képzettség	
Zenehallgatás	
Zenei programok	
Zenetörténet	
Egyéb, éspedig	

2. A tanítás szempontjából hasznos ismereteket tanult az ének-zene terület óráin? Hogyan ítéli meg? Igen (I) – Nem (N)

Ének-zene	
Tantárgypedagógia	
Zeneirodalom	
Szolfézs-zeneelmélet	
Hang-játék-mozgás	
Karvezetés	

Hangszerjáték	
Zenetörténet	
Kamarazene	
Kórus	
Zenei fakultáció	

3. A tanítói tevékenység gyakorlása szempontjából milyennek tartja felkészítését az alábbi zenei tevékenységekben? (5-nagyon jó, 4- jó, 3-közepes, 2-elégséges, 1-kevés)

Daltanítás	
Éneklés	
Hangképzés	
Hangszerjáték	
Improvizáció	
Karvezetés	
Készségfejlesztés	
Többszólamúság	
Új ismeret tanítása	
Zenehallgatás	

4. Elegendő felkészítést kapott óráihoz? Igen (I) – Nem (N)

Főiskolai óráin
Szakvezetőjétől

5. A szak minőségfejlesztése érdekében az alábbiakban arra kérem, hogy zenei képzése pozitív és negatív tapasztalatairól egyaránt szíveskedjen tájékoztatni!

Pozitív tapasztalatok:

.....

.....

.....

Negatív tapasztalatok:

.....

.....

.....

THE OPINION OF STUDENTS ON THEIR EDUCATION

A survey was carried out among our graduating students to receive feedback about their satisfaction on education. One segment of the survey was the students' evaluation on their musical education. Since specialization is an important factor in teacher education, I separately examined the answers given by students specialised in music. Based on several decades of experience the following problems were defined as the main questions to investigate: How effective is teacher education regarding the students' personal development and the quality of teaching? What is the effectivity of their education based on their teaching performance of a given subject? What are the positive and negative experiences they have gained during their education? What is the role of the students' musical education and how does it affect their competence? What are the correlations between the effect of education on students' personal development and their preparation to the profession of teaching? There have been no such investigations carried out yet, consequently I can only rely on theoretical works and practical experience when asserting my hypothesis. Students judge their education appropriate based on their personal development and teaching competence. Most of the students state that courses provide proper preparation for teaching. The majority of students are satisfied with the competence of lecturers and in-school mentors, students have mainly positive experiences about their education. There is a close relationship between the investigated areas, the results are applicable to the population represented by the participants of the survey.